

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENME MERKEZİ

TÜRK DİLİ I

14.HAFTA

***TÜRKÇENİN GÜNCEL
SORUNLARI***

Dilinizden utanmayın!

Türkçe dünyanın en köklü,
en renkli ve en güzel dillerinden biri.
Onu yabancı sığcöklelerle küçümeyin.
Türkçe kullanın!

“Dilin, benliğinden bir parçadır. Benliğinin şerefine saygı gösterilmesini istemek de hakkındır. Hakkını müdafaa et. Unutma ki hak ve hürriyet, bu nimetleri canı gibi seven ve cesaretle müdafaa etmeyi göze alan insanların nasibidir.”

Ali Fuat Başgil

Dil,iletişimin en önemli aracı olduğu gibi onu konuşan ulusun da yaşayış biçiminin, kültürünün, dünyaya bakışının, tarihi serüvenlerinin ve başka toplumlarla kurduğu ilişkilerin de bir aynasıdır.

Yazı dili olarak en az 1300 yıllık geçmişe sahip olan Türkçenin konuşma dili tarihi çok daha eskiye dayanır. Yazılı kaynakların ilki sayılan Orhun Yazıtlarında kullanılan dilin işlevselliği,Türkçenin en az dört-beş bin yıllık bir konuşma dili geçmişine sahip olduğu göstermektedir.

Dilimiz; yapısındaki sağamlık, dñzenlilik, kurallılık ve zenginlik sayesinde gñnñmñze kadar ulaşmış olsa da alınan bunca yola karşın gñnñmñzde değişik nedenlerden doğan eksiklikler, kusurlar mevcuttur. Bu sorunlar genel olarak şu başlıklar altında toplanabilir:

- Anadili bilinci sorunu.
- İngilizcenin dñnyada artan ve Tñrkçeye de yansıyan etkisi karşısında duyarsızlaşma sorunu.
- Nitelikli bir yabancı dil eğitimi yerine yabancı dille eğitime yñnelme ve o tñr kurumlara saygınlık kazandırılması sorunu.
- Tñrkçe ve bilim dili sorunu.
- Radyo, televizyon, basın, internet gibi kitle iletişim araçlarında Tñrkçeye gereken özenin gösterilmemesi sorunu.
- Tñrkçe öğretimindeki sorunlar.
- Tñrk dñyası ile ortak iletişim dili sorunu.
- Dil politikalarında kararlı bir tutum izlenmemesi sorunu.

BU SORUNLARA YAKLAŞIMLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1)Anadili bilinci sorunu

Ferdin ailesiyle, içinde yaşadığı toplumla bağlarını kuran ve sağlamlaştıran vazgeçilmez bir iletişim aracı olan anadili, bir topluluğu da millet haline getiren önemli bir unsurdur.

Eğitimde, bilimde, sanatta ve felsefede gelişmiş bir dil; ancak anadili bilincine sahip bireylerin artmasıyla sağlanabilir. Dilini unutan milletlerin tarihten adları silinir gider. Dünyada böyle birçok millet tarihten silinip gitmiştir. Unutmayalım ki Türkçe giderse Türkiye gider...

2. İngilizcenin dünyada artan ve Türkçeye de yansıyan etkisi karşısında duyarsızlaşma sorunu

Dil, sürekli olarak gelişir ve değişir. Ahmet Haşim, “Hiçbir şey lisan kadar ağaca benzer değildir. Lisanlar- tıpkı ağaçlar gibi- mevsim mevsim rengini kaybeden ölü yapraklarını dökerler ve tazelerini açarlar. Lisanın yaprakları kelimelerdir.” der. Türkler gibi tarihin seyrini değiştirmiş, birçok milletle münasebet kurmuş bir milletin dilinin de başka dillerden hiç etkilenmesi ya da başka milletlerin dilini etkilememesi elbette olanaksızdır.

Dillerde kelime alışverişı olması ve bunların belli düzeyde kullanılması büyük bir sorun değildir; ancak dile giren kelimelerin sayısı her geçen gün önüne geçilemeyecek şekilde artıyorsa, dile yerleşmiş, ya da öz kaynaklı karşılıkları varken yabancıları tercih ediliyorsa, hatta bu yabancı kelimelerin dildeki etkisi sözdizimine ve anlatım yollarına yansiyorsa, bu, dilin zaman içinde benliğini yitirmesine yol açar.

Dilimiz İngilizcenin etkisine girmeden önce çeşitli dönemlerde Çince ve Soğdca, bilhassa Arapça, Farsça, Fransızca gibi dillerden oldukça fazla etkilenmiştir. Türkçedeki yabancı kelimelerin ve kuralların bir sorun olarak görülmesi ve bunlara çözüm yolları aranması, çeşitli hareket ve kişiler tarafından ortaya konulmuştur. Türki-i Basit Hareketi, Karamanoğlu Mehmet Bey'in Fermanı, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem'in öncülük ettiği Yeni Lisan Hareketi, Cumhuriyetle beraber Dil Devrimi vs. buna örnek olarak gösterilebilir.

Türkçesi varken kelimelerin yabancısını ısrarla kullanma hastalığı; ancak özentiyile, anadil bilincini kavrayamamış olmakla açıklanabilir. Oysaki Yahya Kemal'in dediği gibi Türkçe, ağızımızda anamızın sütü gibi helâl ve güzel olmalıdır. Yabancı bir veya birkaç dil bilme, günümüz dünyasında kuşkusuz bir ihtiyaçtır; ancak bu anadili unutturmaya, önemsememeye, yapısını bozmaya dönüştürülmemelidir. Bu durumun çözümünde dili en yetkin biçimde kullanması gereken yazarlara, şairlere, gazetecilere, televizyon ve radyo programları sorumlularına, bilim adamlarına ve devlete büyük bir görev düşmektedir.

Bağımsız ve güçlü bir ülke için “Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır.”(2 Eylül 1930)diyen Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’e kulak vermeli ve dilimizi iyi kullanan şair ve yazarları bol bol okumalıyız.

3. Nitelikli bir yabancı dil eğitimi yerine yabancı dille eğitime yönelme ve o tür kurumlara saygınlık kazandırılması sorunu

Anadili ile düşünmeyi, konuşmayı tam olarak halledemeden çağdaşlığın temel unsuruymuş gibi gösterilen anadilinden başka bir dille düşünmeye ve konuşmaya daha çok küçük yaşlardan itibaren zorlanan insanımız; çetin bir ikilemde bırakılmaktadır. Hâlbuki yabancı dille öğretim yapılırken birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Yabancı dille yazılmış kaynak eser sorunu
- Yabancı dille yazılmış bir eseri anlamak için harcanan zamanın daha fazla oluşu
- Bütün alanlarda yabancı dil bilen öğretmen yetiştirmenin maliyetli bir iş olması
- Dersleri yabancı öğretmenlere verdirmenin daha pahalı olması
- Anadil haricinde bir dille öğrenmenin niteliksiz eğitime yol açması
- Öğrenmenin tam anlamıyla sağlanamaması
- Türkçe eğitim görmüşlerle yabancı bir dille eğitim görmüşler arasında bir ayrışmanın ortaya çıkması
- Bir lisan, bir insan mantığı elbette doğrudur; ancak bir kişi önce kendi anadilinde mesleğinin inceliklerini öğrenmeli, daha sonra uluslararası bilim ortamı ile de ilişki sağlayabilmek için yabancı dil bilmelidir.

4. Türkçe ve bilim dili sorunu

Yeryüzündeki hiçbir dil, ortaya çıktığı andan itibaren bilim dili değildir. İnsanların bilime olan ihtiyaçları, dillerini de geliştirmiştir. Bir dilin bilim dili olabilmesi için gerekenler şu şekilde belirlenebilir:

- Dilin belli bir tarihi geçmişinin olması.
- Dilde sözlü ve yazılı edebi ürün üretilmiş olması.
- Geçmişte eğitim dili olarak kullanılmış olması.
- O dili kullanan insanların gelişmeye açık olması.
- Dilin kelime türetmeye uygun olması.

Türkçe, belirli dönemlerde bazı kişiler tarafından bilim dili olamaz diye küçümsenmiştir. Hâlbuki herhangi bir dilde yazılmış bir eser, Türkçeye çevrilebiliyorsa Türk yazarlarının eserleri yabancı dillere aktarılabilir, çeşitli alanlara ait terimler türetiliyorsa Türkçe; bir kültür, sanat, edebiyat ve bilim dilidir. Dünyanın en köklü dilleri arasında olan dilimiz, eşine pek az rastlanan bir yapıya sahiptir. Batılı dilcilerin hayranlıkla söz ettikleri gibi kuralları, adeta bir matematikçi tarafından düzenlenmiş gibi kesin, kelime türetme gücü yüksek bir dildir.

Türkiye'deki bilimsel yayınların kalitesini arttırmak, beyin göçünü durdurmak için yapılabilecekler şu şekilde sıralanabilir:

- Eğitim dili bütün okullarda Türkçe olmalıdır.
- İşyeri ve şirket adları, tüketim ürünleri için kullanılan markalar ve onların reklamları Türkçe olmalıdır.
- Yabancı dillerde yayınlanmış olan bilimsel yayınların Türkçeye tercümesi için belirli bir üst kurum görevlendirilmeli, hatta yeni yayınların Türkçe yapılması için kişiler ve kurumlar teşvik edilmelidir.
- Bilim insanları, Türkçe bilim üretmeye özendirilmeli, ödüllendirilmeli ve bu konuda yönlendirme yapılmalıdır.

5. Radyo, televizyon, basın, internet gibi kitle iletişim araçlarında Türkçeye gereken özenin gösterilmemesi sorunu

Bilimsel çalışmalarla beraber iletişim teknolojileri, takip edilmesi güç bir ivme kazanmıştır. Bu durum, insanların dünya hakkında daha bilinçli olmasını sağlamıştır; ancak iletişim araçlarının toplumu yönlendirme, kültürü koruma gibi sorumlulukları, günümüzde göz ardı edilmiş durumdadır. Kültürün öğrenilip geliştirilmesi ve küreselleşen dünyada milletin yerini koruması, her şeyden önce anadilin doğru ve titizlikle kullanımıyla gerçekleştirilebilir .

Bugün iletişim araçlarında Türkçe kullanılırken çeşitli söyleyiş yanlışlarından, anlamı değiştirecek kadar ciddi dilbilgisi yanlışlarına, imla ve noktalama kusurlarına kadar her türde yanlışlık yapılmaktadır. Bu sorunların giderilmesi için yazılı, sözlü ve görsel yayın araçlarında Türkçenin kullanımını denetleyen aynı zamanda yaptırım gücü de bulunan bir sistem geliştirilmelidir. Bu kurumlarda görev yapacak kişiler seçilirken alanlarında donanımlı olmalarının yanında anadil bilincine sahip olma, Türkçeyi doğru kullanma ölçütleriyle de değerlendirilmelidir.

• 6. Türkçe öğretimindeki sorunlar

Ülkemizin yetiştirdiği değerli bir hukukçu ve büyük bir mütefekkir olan merhum Ali Fuat Başgil’in “İlmin yarsı fikir, yarısı da lisandır.” tespitinin aksine ülkemizde öğretimin üniversiteye kadar hatta üniversitedeki aşamalarında Türkçe öğretiminde, planlanmış birbirinin devamı niteliğinde bir uygulama maalesef yoktur. Planlama ve uygulamadaki bu eksiklik, birçok sorunu beraberinde getirmektedir.

Türkçe öğretiminde karşılaşılan genel sorunlar ve bunlara çözüm önerileri:

Okuma öğretimi sorunu: Okuma ve yazma eğitiminde sıkça yöntem değişikliğine gidilmemeli; bilimsel araştırmalar neticesinde hangi yöntemin daha faydalı olduğu belirlenip onun uygulanması sürdürülmeli, öğretmenler (özellikle sınıf öğretmenliği mezunu olmayanlar) hizmet içi eğitimle desteklenmeli, ders kitapları ve onların dışındaki okuma materyalleri zenginleştirilmeli ve okuma alışkanlığı kazandırmanın çareleri düşünülmelidir.

Konuşma öğretimi sorunu:Öğrencilere sınıf içinde daha çok konuşma özgürlüğü tanınmalı, kitle karşısında konuşma uygulamaları yapılmalıdır. Öğretmenlerin de öğrencilerine diksiyon eğitimi verebilmeleri ve doğru model olabilmeleri için lisans eğitimlerinde mutlaka diksiyon eğitimi almaları sağlanmalıdır.

Yazma öğretimi sorunu: Test tipi sınavlar azaltılıp yazılı sınavların ağırlığı artırılmalı, yazmanın sadece mekanik ve görsel bir süreç olmadığı aynı zamanda eleştirel düşünme olduğu bilinciyle yazma çalışmalı yapılmalı, yazı eğitiminde sık sık yöntem değiştirilmemeli, okunaklı ve güzel yazı yazma becerisi ilköğretimin ilk üç yılında kazandırılmalı, öğretmenler de ileri düzeyde yazı ve yazı sanatı eğitimi almalıdır.

Dinleme öğretimi sorunu: Dinlemenin dört ana dil becerisinden biri olduğu kavratılmalıdır.

Dil bilgisi öğretimi sorunu: Dil bilgisi terimlerinde görülen kargaşa uzmanlarca giderilmeli, konular uygulamalı şekilde işlenmelidir.

İmlâ öğretimi sorunu: İmlâ kılavuzu hazırlama ve basma yetkisi işinin uzmanı kişilerce yapılmalı, dilin zaman içindeki değişimleri dışında kurallarla oynanmamalı ve bu faaliyetler tek elde toplanmalı, isteyen herkes imla kılavuzu hazırlamamalıdır

7. Türk dünyası ile ortak iletişim dili sorunu

Bugün dünyada yaşıyan diller içinde en çok konuşulan dillerden biri olan Türkçe, konuşma ve yazı dili olarak varlığını sürdürmekte ve iki yüz milyondan fazla insan tarafından konuşulup yazılmaktadır. Çin'den Avrupa'ya, Sibiry'a'dan Amerika'ya kadar çok geniş bir coğrafi alana yayılan Türkçe bazı bölgelerde farklı alfabeler ile yazılmaktadır. Türk birliğinin sağlanması için birçok konunun yanı sıra bu farklılığın da giderilmesi gerekmektedir. **Bulunduğumuz coğrafyada daha etkili bir ülke olmak için diğer Türk devletleriyle ortak hareket ederek çalışmalar artırılmalı, bunun için de öncelikle dil birliği sağlanmalıdır.**

8. Dil politikalarında kararlı bir tutum izlenmemesi sorunu

Dil, cumhuriyetin ilk yılları hariç tutulursa, bir devlet sorunu olarak pek gündeme gelmemiştir. Zaman zaman devlet adamlarının ya da aydınların bireysel çaba ve çalışmaları olmuş; ancak bu çabalar da bir süreklilik göstermemiştir. 1950'li yıllardan başlayarak devlet tarafından yaygınlaştırılan yabancı dille öğretim, Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte oluşturulan ve pek çok çaba ve çalışmayla yerleştirilen dil politikasına da zarar vermektedir.

Şükrü Haluk Akalın, “Cumhuriyet Döneminde Türkçe” isimli makalesinde, Türkçenin sözvarlığından yeteri kadar yararlanamadığımızı şu şekilde ifade etmektedir:

“1944’te yayımlanan Türkçe Sözlük ’ün birinci baskısındaki 15.000 söz varlığı, 1998’de yayımlanan Türkçe Sözlük ’ün dokuzuncu baskısında 75.000’e ulaşmıştır. Bölge ağızlarında canlı bir biçimde yaşamakta olan yerel sözlerin yer aldığı Derleme Sözlüğü’ndeki sözlerle birlikte günümüz Türkçesinin söz varlığı neredeyse 200.000’e yaklaşmıştır. Bölge ağızlarındaki yerel sözlerin, yeni kavramlara karşılıklar türetmede yararlı olabileceği de bilinmektedir. Bilim ve teknolojiye ileriye iletilen yeni sözler ve terimler sayesinde Türkçenin söz varlığı daha da artacaktır. Ancak, bu söz varlığından yeterince yararlandığımız söylenemez. Gündelik hayatta 400-500, hatta 200-300 söz kullanan sokaktaki insana karşılık aydınların, gazetecilerin, yazarların söz varlığı da ne yazık ki zengin değildir. Özellikle radyo, televizyon kuruluşlarında program hazırlayan ve sunan kişilerin söz varlığının da son derece sınırlı olduğu ortaya konulmuştur. Türk Dil Kurumu’nun RTÜK için yaptığı bir araştırmaya göre 1999 yılında üç büyük televizyon kanalındaki 9 aylık haber programında kullanılan sözlerin dökümü yapılmış ve yaklaşık 4000 sözün kullanıldığı belirlenmiştir. Bu söz varlığı, zengin görülebilir. Ancak 4000 söz, kullanım sıklığına göre değerlendirildiğinde en fazla kullanılan 100 sözün 4000 söz varlığı içerisindeki oranının %49 olduğu görülmüştür. Bu oran gerçekten çok düşündürücüdür. 100 söz, %49 kullanım sıklığına sahip iken 3900 söz, %51 kullanım sıklığına sahiptir. 3900 söz içerisindeki pek çok sözün de ancak birer defa kullanıldığını belirtmek gerekir.”

KAYNAKÇA

- 1. Başgil, Ali Fuat, **Türkçe Meselesi**, Yağmur Yayınevi, İstanbul, 2006.
- 2. Doğan AKSAN, **Türkçenin Gücü**, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2005.
- 3. Erdoğan BOZ - Gürer GÜLSEVİN (editörler), **Türkçenin Çağdaş Sorunları**, Gazi Kitabevi, Ankara, 2006.
- 4. Feyza HEPÇİLİNGİRLER, **Dedim Ah**, Everest Yayınları, İstanbul, 2006.
- 5. Oktay SİNANOĞLU, **Bir Nev-York Rüyası ByeBye Türkçe**, Otopsi Yayınevi, İstanbul, 2002.
- 6. Şükrü Haluk AKALIN, “**Cumhuriyet Döneminde Türkçe**”, Türkler Ansiklopedisi, Cumhuriyet Yayınları, Cilt 18, Ankara 2002.
- 7. Şükrü Haluk AKALIN “**Atatürk Döneminde Türkçe ve Türk Dil Kurumu**” Türk Dili Dergisi, TDK Yayını, Temmuz 2002